

ного значення хліба. Інші відміни цілком незначні. Згадати треба також, що до французького видання додані були ілюстрації — 3 фотографії ритуальних хлібів; в київських їх, на жаль, нема. Г—а.

Т. Осадчий — Образованные земледельцы въ Южной Руси, К., 1887, стор. III+60°.

В Росії після знесення кріпацтва, найбільш протягом 70—80-х років, з'явився новий рух: часто інтелігентні люде кидають службу, посади по містах, ідуть в села для того, аби власними руками обробляти землю. Причини сьому — з одного боку незадоволенне сучасним суспільним устроєм, а з другого — деякі чисто моральні дисципліни, напр., толстовщина, що вимагають від своїх прихильників фізичної праці на самого себе, і хліборобську працю уважають за найбільш відповідну для морального спокою. В російській пресі часто можна надбати звістки про такі „колонії культурних люде“. Але дуже рідко ці колонії існують довго, ширяться і розвиваються, — навпаки, частійше вони розпадаються і інтелігенти розходяться, зневірившись в тому, на що поклали такі великі надії. Справді, трудно „культурному“ чоловікови, чоловікови міста, що звик жити за готові гроші, ходити коло всіх тих дрібниць, які мають велику вагу в життю хлібороба. Тай потреби його далеко більші, ніж потреби звичайного хлібороба-селянина, і земля не може задовольнити своїм доходом всіх тих потреб. Все се такі причини, що не сприяють розвитку інтелігентних хліборобських колоній, хоч рух інтелігенції в села, до хліборобської праці, явище дуже симпатичне і могло-б стати ся вельми користним задля запровадження здобутків і придбань культури поміж народ; в справі хліборобській воно могло-б допомогти селянам від екстензивного способу господарювання перейти до інтензивного, а се підняло-б народний добробит.

Автор брошури, заголовок якої наведено в горі, з власного досвіду хоче дати деякі поради тим інтелігентним людем, що бажали-б осістись на землі і стати хліборобами. Становище таких інтелігентів, як каже д. Осадчий, вельми прикре; спочатку і селяне-сусіди, і інтелігентні верстви дивлять ся на їх з погордою, з недовірем, — і багато їм треба перетерпіти лиха, заким стануть на власні ноги. Щоб осістись, треба попередю за все мати свою землю; як лічить д. Осадчий, для задоволення всіх потреб інтелігентного чоловіка треба не менш, як 20—30 десятин поля і окрім того 1—2 десятини для обійстя; далі треба поставити будівлі і для житя і для господарських потреб; треба інвентар і т. и., на все се потрібно не малі гроші — 3700 карбованців. Звичайно, що не кожен спроможеть ся на таку суму, тим-то д. Осадчий радить для купівлі землі і иншого закладати товариства, спілки і сям способом

засновувати інтелігентні хліборобські колонії. Селитись радить д. Осадчий в глухих закутках, далеко від центрів, бо тільки там знайде інтелігент більш користні для себе обставини і вплив його на сусідів-хліборобів там буде більший. Треба мати наукову господарську підготовку, щоб і самому рационально вести господарство, і селянам допомагати своїми відомостями. В результаті всіх видатків і клопоту хліборобська праця дає дуже мале забезпечення. Д. Осадчий лічить, що дохід від господарства на ґрунті з 20—30 десятин в середні по урожайности роки вносить 283 карбованці; з них на податки і повинности = 183 карб. Лишається на власні потреби хлібороба на цілий рік 100 карб., бюджет занадто малий для інтелігента, що звик до більш-менш забезпеченого життя. Як можна бачити з сього, важка доля інтелігентного хлібороба, але хто витерпить її, той може робити велике, користне діло: стати ся провідником культурного світла поміж народом. С. Є.

Записки императорскаго одесскаго общества истории и древностей, т. XX, 1897, ст. 169+100+16+16+80, 4°.

У відділі наукових розвідок на першому місяці згадати треба початок широкої студії С. Петровського: Апокрифічні оповідання про апостольські проповіді по чорноморському побережю. Ся праця буде обговорена в „Записках“ окремо. З пнших занотуємо тут: фон-Штерна про походжене готського стиля на ювелірних предметах; його-ж про graffiti на старинних українських судинах; Шкорнила про перший катальог Нимфейських горожан; Латишова замітки до християнських надписів в Крима.

З частин, де поміщені материяли, заслугоють уваги: Проєкт для скликаня комісії за Катерини II. Він складається з трьох частин. В першій мова про причини скликаня комісій, в другій вичисляють ся шість припущених станів. Окремий пункт займає Україна. Прислане депутатів полишається їй волі. В третій частині устанавляється „жалованіє“ для депутатів, нерівно що до стану. Документ виданий і пояснений О. Маркевичом. А. Скальковский подав кілька документів до історії відносин Румунії до Росії з початком нашого столітя (1806—13). Далі подибуємо докінчене актів 1787—1797, вийнятих з кубанського військового архіва Е. Феліциним. Більший інтерес мають материяли подані П. Івановим до історії Запорожа в XVIII ст. Єсть тут 12 нрив. N. 1 се урядове письмо з д. 29 мая 1739 отамана Івана Малашевича про зраду Запорожців Петрови В., про наслідки її, побут під кримською протекцією і прийняте в російське підданство. N. 2 се грамота Анни Івановни з д. 6 марта 1735 що обдаровує „розкаяних“ Запорожців царською милостію. В NN. 3—7 подані грамоти тої самої царциці що до